तस्माच्छक्यत बीभत्सुः केनचित् प्रसमीक्षितुं । तमन्तकमिव क्रुद्धं निःश्वसन्तं मुहुर्मुहुः ।
पुत्रशोकाभिसन्तप्तमश्रुपूर्णमुखन्तदा । न भाषितुं शक्नुवन्ति द्रष्टुं वा सुहृदोऽर्ज्जुनं ।
अन्यत्र वासुदेवाद्वा ज्येष्ठाद्वा पाण्डुनन्दनात् । सर्व्वास्ववस्थासु हि तावर्ज्जुनस्य मनोऽनुगौ ।
बहुमानात् प्रियत्वाच्च तावेनं वक्तुमर्हतः । ततस्तं पुत्रशोकेन भृशं पीडितमानसं ।
राजीवलोचनं क्रुद्धं राजा वचनमब्रवीत् । २५५
इति श्रीमहाभारते द्रोणपर्व्वणि प्रतिज्ञापर्व्वणि अर्ज्जुनकोपे द्विसप्ततोऽध्यायः ॥ ७२ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ त्वयि याते महाबाहो संशप्तकबलं प्रति । स यत्नमकरोत्तीव्रमाचार्य्यो यद्धे मम ।
व्यूढानीकं वयं द्रोणं वारयामः स्म सर्व्वशः । प्रतिव्यूह्य रथाऽनीकं यतमानं तया रणे ।
स वार्य्यमाणो बहुभिर्मयि चापि सुरक्षिते । अस्मानभिजघानाशु पीडयन्निशितैः शरैः ।
ते पीड्यमाना द्रोणेन द्रोणानीकं न शक्नुमः । प्रतिवीक्षितुमप्याजौ भेत्तुं तत् कुत एव तु ।
वयं त्वप्रतिमं वीर्य्यं सर्व्वं सौभद्रमात्मजं । उक्तवन्तः स्म तं तात भिन्ध्यनीकमिति प्रभो । २५७
स तथाचोदितोऽस्माभिः सदश्व इव वीर्य्यवान् । असह्यमपि तं भारं वोढुमेवोपचक्रमे ।
स तवास्त्रोपदेशेन वीर्य्येण च समन्वितः । प्राविशत्तद्दलं बालः सुपर्ण इव सागरं ।
ते ऽनुयाता वयं वीरं सात्वतीपुत्रमाहवे । प्रवेष्टुकामास्तेनैव येन स प्राविशच्चमूं ।
ततः सैन्धवको राजा क्षुद्रस्तात जयद्रथः । वरदानेन रुद्रस्य सर्व्वान्नः समवारयत् ।
ततो द्रोणः कृपः कर्णो द्रौणिः कौशल्य एव च । कृतवर्म्माच सौभद्रं षड्रथाः पर्य्यवारयन् । २५७
परिवार्य्य तु तैः सर्व्वैर्युधि बालो महारथैः । यतमानः परं शक्त्या बहुभिर्विरथीकृतः ।
ततो दौःशासनिः क्षिप्रं ततस्तैर्विरथीकृतं । संशयं परमं प्राप्य दिष्टान्तेनाभ्ययोजयत् ।
स तु हत्वा सहस्राणि नराश्वरथदन्तिनां । अष्टौ रथसहस्राणि नव दन्तिशतानि च ।
राजपुत्रसहस्रे द्वे वीरांश्चालचितान् बहून् । बृहद्बलञ्च राजानं स्वर्गेणाजौ प्रयोज्य च ।
ततः परमधर्म्मात्मा दिष्टान्तमुपजग्मिवान् । एतावदेव निर्वृत्तमस्माकं शोकवर्द्धनं । २५८
स चैवं पुरुषव्याघ्रः स्वर्गलोकमवाप्तवान् । ततोऽर्ज्जुनो वचः श्रुत्वा धर्म्मराजेन भाषितं ।
हा पुत्र इति निःश्वस्य व्यथितो न्यपतद्भुवि । विषन्नवदनाः सर्व्वे परिवार्य्य धनञ्जयं ।
नेत्रैरनिमिषैर्दीनाः प्रत्यवेक्षन् परस्परं । प्रतिपद्य ततः संज्ञां वासविः क्रोधमूर्च्छितः ।
कम्पमानो ज्वरेणेव निःश्वसंश्च मुहुर्मुहुः । पाणिं पाणौ विनिष्पिष्य श्वसमानोऽश्रुनेत्रवान् ।
उन्मत्त इव विप्रेक्षन् इदं वचनमब्रवीत् । २५८
॥ अर्ज्जुन उवाच ॥ सत्यं वः प्रतिजानामि श्वो निहन्ता जयद्रथं । न चेद्वधभयाद्भीतो धार्त्तराष्ट्रान् प्रहास्यति ।
न चास्मान् शरणं गच्छेत्कृष्णं वा पुरुषोत्तमं । भवन्तं वा महाराज श्वोऽस्मि हन्ता जयद्रथं ।
धार्त्तराष्ट्रप्रियकरं मयि विस्रतसौहृदं । पापं बालवधे हेतुं सोऽस्मि हन्ता जयद्रथं ।
रक्षमाणाश्च तं सङ्घे ये मां योत्स्यन्ति केचन । अपि द्रोणः कृपो राजन् छादयिष्यामि तान् शरैः ।